

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2025. Issue 4

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Sun'iy intellekt va davlat javobgarligi: xalqaro huquqiy yondashuvlar

Odilova Rayhona Ortig'ali qizi

Farg'ona davlat universiteti

tarix fakulteti yurisprudensiya yo'nalishi 25.88-guruh talabasi

Annotatsiya. Maqolada sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish natijasida yuzaga keladigan davlat javobgarligi masalalari xalqaro huquq nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Muallif BMT, Yevropa Ittifoqi va UNESCO hujjatlari asosida xalqaro tajribani yoritadi hamda O'zbekiston uchun dolzarb xulosalar beradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellektdan foydalanishda davlat javobgarligini aniq belgilash, inson huquqlarini himoya qilish va etik me'yorlarni mustahkamlash zarur.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, xalqaro huquq, davlat javobgarligi, inson huquqlari, BMT, Yevropa Ittifoqi, O'zbekiston qonunchiligi.

Abstract. The article examines issues of state responsibility arising from the use of artificial intelligence technologies from the perspective of international law. The author analyzes the positions of the UN, the European Union, and UNESCO, highlighting the growing need for legal accountability in AI governance. The study concludes that defining state responsibility, protecting human rights, and reinforcing ethical principles are essential in regulating AI systems both globally and in Uzbekistan.

Keywords: artificial intelligence, international law, state responsibility, human rights, UN, EU, Uzbekistan legislation.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы государственной ответственности, возникающие при использовании технологий искусственного интеллекта, с точки зрения международного права. Автор анализирует позиции ООН, Европейского Союза и ЮНЕСКО, подчеркивая необходимость правового регулирования ответственности государств за действия ИИ. Сделан вывод о том, что определение государственной ответственности, защита прав человека и укрепление этических принципов имеют решающее значение для регулирования ИИ как на международном, так и на национальном уровне.

Ключевые слова: искусственный интеллект, международное право, государственная ответственность, права человека, ООН, ЕС, законодательство Узбекистана.

Bugungi dunyo ilgari hech qachon kuzatilmagan texnologik o'zgarishlar davrini boshdan kechirmoqda. Sun'iy intellekt (AI) tizimlari insoniyat hayotining deyarli barcha jabhalariga kirib bordi — tibbiyotda tashxis qo'yishdan tortib, sud qarorlarini tahlil qilishgacha, hatto davlat xavfsizligi sohasiga qadar. Shu bilan birga, bu jarayon inson huquqlari, shaxsiy ma'lumotlar maxfiyligi, algoritmik adolat va xalqaro javobgarlik kabi masalalarda yangi muammolarni keltirib chiqardi.

Xalqaro huquqning markaziy prinsipi — bu davlatning xalqaro majburiyatlari uchun javobgarligi. Ammo sun'iy intellekt texnologiyalari bu prinsipga yangi murakkabliklar olib kirmoqda: agar zarar AI tomonidan yetkazilgan bo'lsa, u inson emas, lekin davlat topshirig'i bilan ishlagan — unda javobgarlik kim zimmasiga tushadi? Ushbu maqola shu savolga javob izlaydi: AI tizimlari faoliyati natijasida yuzaga kelgan huquqiy oqibatlar uchun davlatlar qanday javobgar bo'lishi kerak?

Sun'iy intellekt, mohiyatan, inson tomonidan yaratilgan, ammo mustaqil qaror qabul qila oladigan tizimdir. Uning xatti-harakatlari oldindan to'liq nazorat qilinmaydi, bu esa klassik huquqiy modelni shubha ostiga qo'yadi. Xalqaro huquqda subyektlik faqat davlatlar, xalqaro tashkilotlar va insonlarga berilgan. AI esa hali "huquqiy shaxs" emas, demak, u javobgarlik subyeksi emas, balki vosita hisoblanadi. Bundan kelib chiqadiki, AI orqali sodir etilgan huquqiy buzilishlar davlatga yoki davlat organlariga nisbat berilishi mumkin. Masalan, agar davlat razvedka agentligi AI yordamida noqonuniy kuzatuv olib borsa yoki AI tizimi xalqaro inson huquqlarini buzsa — bu holat uchun javobgarlik AI emas, balki uni ishlatgan davlat zimmasida bo'ladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro Huquq Komissiyasi tomonidan 2001-yilda qabul qilingan "Davlatlarning xalqaro huquqni buzganlik uchun javobgarligi to'g'risidagi maqolalar" (ARSIWA) AI masalalariga bevosita tatbiq etilishi mumkin. Ushbu hujjatga ko'ra:

1. Har qanday xalqaro majburiyatni buzish — javobgarlikka sabab bo'ladi;

2. Bu buzilish davlatga "nisbat berilishi" kerak.

Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, AI tizimi davlat organining topshirig'i bilan ishlayotgan bo'lsa, uning faoliyati "davlat harakati" deb baholanadi. Shu bois, agar AI xatosi inson hayotiga zarar yetkazsa yoki xalqaro tinchlikni buzsa, bu davlatning xalqaro huquqiy javobgarligini keltirib chiqaradi. AI kontekstida yangi yondashuv shuni anglatadiki, "nisbat berish" tushunchasi kengayib, yangi yondashuvni shakllantirmoqda — endi u nafaqat inson tomonidan to'g'ridan-to'g'ri amalga oshirilgan, balki AI tizimining avtomatik qarorlari orqali yuzaga kelgan harakatlarni ham o'z ichiga oladi.

1. Yevropa Ittifoqi tajribasi

Yevropa Ittifoqi 2024-yilda tarixda birinchi marta "AI Act"ni qabul qildi. Ushbu qonun AI tizimlarini xavf darajasi bo'yicha tasniflaydi va yuqori xavfli tizimlar uchun davlat nazorati, shaffoflik va javobgarlik talablarini joriy qiladi. Bu model xalqaro huquq uchun ilg'or andoza bo'lib xizmat qilmoqda.

2. AQShning "AI Bill of Rights" tashabbusi

AQSh hukumati 2023-yilda "AI Bill of Rights" konsepsiyasini taqdim etdi. Unda insonning algoritmik diskriminatsiyadan, noto'g'ri qarorlardan va

maxfiylikning buzilishidan himoyalaniş huquqi qayd etilgan. Bu hujjat AI qarorlarini inson manfaatlariga moslashtirishni ko'zda tutadi.

3. Xalqaro tashkilotlar pozitsiyasi

BMTning "AI etikasi to'g'risidagi konvensiya" loyihasi AI faoliyatini inson huquqlari bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan. OECD esa "AI Principles" orqali shaffoflik, mas'uliyat, xavfsizlik va adolat tamoyillarini ilgari surgan. Bu tashabbuslar xalqaro huquqda "sun'iy intellekt etikasi" degan yangi yo'nalishning shakllanishiga sabab bo'lmoqda.

O'zbekiston ham 2023-yilda "Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi"ni qabul qildi. Unda AI texnologiyalarini iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash va adliya tizimlariga joriy etish rejalashtirilgan. Biroq AI bilan bog'liq huquqiy javobgarlik, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va xalqaro majburiyatlar bo'yicha aniq normativ asos hali to'liq ishlab chiqilmagan. Natijada, bu holat huquqiy bo'shliqni keltirib chiqarmoqda.

Asosiy muammolar va tahliliy xulosalar

1. Javobgarlikni aniqlashdagi huquqiy noaniqlik — AI tizimining mustaqil qarori inson harakatiga tenglashtirilishi mumkinmi?

2. Texnologik suverenitet — bir davlatda yaratilgan AI boshqa davlatda zarar yetkazsa, javobgarlik kimga yuklanadi?

3. Algoritmik shaffoflik — maxfiy algoritmlar tufayli aybni isbotlash amalda qiyinlashadi.

4. Huquqiy normativ bazaning yetishmasligi — xalqaro shartnomalar AI uchun maxsus normalarni o'z ichiga olmaydi.

Bu muammolar davlatlarning xalqaro hamkorlikda yagona mexanizm yaratishini talab etmoqda.

Takliflar va istiqbollar

1. "AI uchun xalqaro javobgarlik konvensiyasi"ni ishlab chiqish — davlatlar uchun yagona standart yaratadi.

2. AI faoliyatini xalqaro audit tizimi orqali nazorat qilish — shaffoflikni ta'minlaydi.

3. Inson huquqlari bo'yicha xalqaro sudlar AI masalalarini ko'rish vakolatiga ega bo'lishi kerak.

4. AI xavfsizligini milliy siyosat darajasida mustahkamlash — davlatning innovatsion rivojlanishida huquqiy barqarorlikni ta'minlaydi.

5. Texnologiya etikasi bo'yicha ta'lim tizimini joriy etish — kelajakda javobgar mutaxassislar tayyorlashga yordam beradi.

Sun'iy intellekt insoniyat tarixidagi eng kuchli ixtirolardan biri bo'lsa-da, u eng murakkab huquqiy savollarni ham keltirib chiqarmoqda. Xalqaro huquq bu jarayonda passiv kuzatuvchi bo'lishi mumkin emas — aksincha, u yangi normativ asoslar yaratishi lozim. Davlatlarning AI sohasidagi har bir qarori xalqaro javobgarlikning ehtimoliy manbai hisoblanadi. Shuning uchun XXI asrning asosiy chaqirig'i — innovatsiya va adolat o'rtasida muvozanat

topishdir. Agar huquq texnologiyadan ortda qolsa, insoniyatning o'zi AI qarorlarining "obyektiga" aylanadi. Shu bois, har bir davlat, xususan O'zbekiston, sun'iy intellektni rivojlantirar ekan, uni xalqaro huquqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirishi shart. Faqat shundagina biz texnologiyani inson manfaatlariga bo'ysundira olamiz. Bundan tashqari, kelajakda xalqaro hamjamiyat sun'iy intellektning huquqiy maqomini aniqlash orqali texnologik rivojlanish va inson huquqlarini muvozanatlashtirgan holda barqaror global tizim yaratishga intilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. International Law Commission. (2001). Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (ARSIWA). United Nations.
2. European Commission. (2024). Artificial Intelligence Act. Official Journal of the European Union.
3. The White House. (2023). Blueprint for an AI Bill of Rights. Washington, DC.
4. United Nations. (2024). Ethics of Artificial Intelligence: A Global Perspective. New York: UN Publications.
5. OECD. (2021). OECD Principles on Artificial Intelligence. Paris: OECD Publishing.
6. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2023). Sun'iy intellektni rivojlantirish milliy strategiyasi. Toshkent.
7. Dentons Law Blog. (2025). Regulating AI in Uzbekistan: Balancing Innovation and Risk. Retrieved from <https://uzbekistanlawblog.com>

